

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства зарубіжних країн
щодо наявності класних чинів / рангів / звань або інших знаків
розрізнення прокурорів та доплат за них*

***Анотація.** Проведено дослідження нормативно-правового врегулювання питань присвоєння прокурорам класних чинів / рангів / звань або інших знаків розрізнення та доплат за них. При підготовці аналітичної записки проаналізовано галузеве законодавство 23 зарубіжних країн та використано відповіді на запити ECPRD Словаччини № 723 «Prosecutors Office», Франції № 1827 «Statut des membres du Ministère public- status of the members of the public prosecutor's office», а також Final Summary ECPRD Request № 3331 «Calculation of salaries and allowances for judges, prosecutors and certain categories of professional staff in judicial and prosecutorial institutions in selected European countries»¹. Узагальнена інформація наведена у Додатках 1, 2.*

Вступ. На сьогодні в більшості держав існує орган державного обвинувачення, більш відомий як «державний прокурор», «атторней обвинувачення» або «прокурор». Місце прокурора в системі судочинства кожної країни залежить від його взаємовідносин із виконавчою владою (варіюється від підпорядкованості до незалежності) та судовою владою (у деяких системах вони належать до однієї фахової служби, тоді як в інших – це окремі самостійні служби).

У складі виконавчої влади перебувають прокуратури Бельгії, Німеччини, Данії, Нідерландів, Польщі, Румунії, Франції, Естонії, Австрії, Ізраїлю, Канади, США, Туреччини, Японії та деяких інших держав. Формально незалежними інституціями є прокурорські системи Азербайджану, Вірменії, Ірландії, Туркменістану, Узбекистану, Еквадору та Великої Британії. Прокуратури Греції, Грузії, Болгарії, Іспанії, Італії, Колумбії, Латвії, Люксембургу, Молдови, Фінляндії належать до судової гілки влади. Прокуратура Литви виділена в самостійну систему².

Відповідно до міжнародних стандартів будь-які заохочення повинні ґрунтуватися на тих само засадах, що і прийняття на посаду прокурора, тобто «на основі прозорих та об'єктивних критеріїв, заснованих на неупередженості, що виключає будь-яку дискримінацію, та із дотриманням прозорих і чітких процедур, що підлягають незалежному й неупередженому контролю. Основними умовами просування прокурора по службі повинні бути: знання, компетенція, професійний досвід, результати роботи». Положення Спільного керівництва Управління ООН з наркотиків і злочинності та Міжнародної

¹ URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/723>; <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/129944>; <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/266007>

² Банах С. В. Сучасна концепція адміністративно-правового забезпечення функціонування органів прокуратури України. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Banakh.pdf

асоціації прокурорів «Статус та роль прокурорів» (Нью-Йорк, 2014) забороняє надання заохочень прокурорам політиками та призначеними ними особами.

У Рекомендації Rec (2000) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про роль прокуратури в системі кримінальної юстиції, яка доповнюється позицією Консультативної ради європейських прокурорів, заснованою на європейських стандартах і принципах, що визначають статус прокурора (№ 9 (2014 року) «Римська хартія»)³, відзначено, що розвиток кар'єри, оцінка роботи, просування по службі та призначення прокурорів мають ґрунтуватися на прозорих та об'єктивних критеріях, таких як компетентність і досвід.

Конституцією України в публічній службі гарантовано присвоєння спеціальних звань і класних чинів (пункт 24 статті 106). Закон України «Про прокуратуру» не передбачає такого елемента службової кар'єри, як можливість присвоєння класних чинів (рангів, спеціальних звань тощо).

Інститут класних чинів у прокуратурі був скасований, із певними застереженнями, разом із набранням чинності Законом України від 14.10.2014 № 1697-VII «Про прокуратуру». Остаточо цей інститут ліквідовано Законом України від 19.09.2019 № 113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформування органів прокуратури», яким, зокрема, скасовано й Постанову Верховної Ради України від 06.11.1991 № 1795-XII «Про затвердження Положення про класні чини працівників органів прокуратури України» та відповідні норми Закону України від 05.11.1991 № 1789-XII «Про прокуратуру».

Закон № 1697-VII прийнято на виконання взятих Україною перед Радою Європи зобов'язань, зокрема в частині реформування прокуратури відповідно до європейських стандартів з огляду на функції, які повинна мати прокуратура в демократичному суспільстві. Такий підхід кореспондується з характером та сутністю функцій прокуратури в контексті статті 131-1 Конституції України.

Основна частина.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду врегулювання питання класних чинів / рангів / звань або інших знаків розрізнення прокурорів та доплат за них дозволив визначити таке.

У більшості сучасних демократичних країн спостерігається тенденція зарахування прокуратури до судової гілки влади та зрівняння статусів прокурорів і суддів, зокрема і в оплаті праці.

У *США* існує класифікація посад на класи (ранги): посади та їх матеріальне забезпечення класифікуються відповідно до способу вступу на посаду, функцій, закріплених за посадою, посадових обов'язків, що визначають ранг особи, яка обійме цю посаду.

Найвищою в ієрархії на федеральному рівні є посада Генерального прокурора Сполучених Штатів, якого призначає Президент «за порадою та згодою Сенату». Генеральний прокурор (*Attorney General*) є головою

---

³ Висновок № 13(2018) КРЕП: «Незалежність, підзвітність та етика прокурорів». URL: <https://rm.coe.int/opinion-13-ccpe-2018-ukr/1680939322>

Департаменту юстиції. Компетенція Генерального прокурора поширюється на всю територію США (стаття 503 Кодексу Сполучених Штатів Америки⁴) (далі – Кодекс).

Заробітна плата Генерального прокурора визначається Виконавчим табелем (Executive Schedule). Оскільки Генеральний прокурор займає посаду I класу, станом на січень 2021 року його зарплата становила 203,500 доларів США⁵ (§5312 Виконавчого табелю).

Президент може призначити, за погодженням із Сенатом, Першого заступника Генерального прокурора (Deputy Attorney General) (статті 504, 508 Кодексу).

Заробітна плата Першого заступника Генерального прокурора визначається Виконавчим табелем (Executive Schedule). Оскільки він займає посаду II класу⁶, станом на січень 2021 року його зарплата становила 183,100 доларів США⁷ (§5313 Виконавчого табелю).

За тією ж процедурою може бути призначений Заступник Генерального прокурора (Associate Attorney General) (стаття 504а Кодексу).

Також може бути призначеним Генеральний соліситор (Solicitor General), який, хоч і не належить до системи прокуратури у традиційному розумінні, проте допомагає Генеральному прокурору у виконанні його обов'язків: «Президент призначає в Міністерстві юстиції за порадою та згодою Сенату Генерального соліситора, обізнаного в законі, для допомоги Генеральному прокурору у виконанні його обов'язків» (стаття 505 Кодексу). Генеральний прокурор може призначити Генерального соліситора виконувати обов'язки Генерального прокурора, якщо цього не можуть зробити Перший заступник чи Заступник Генерального прокурора (стаття 508 Кодексу).

Заробітна плата Генерального соліситора визначається Виконавчим табелем (Executive Schedule). Оскільки він займає посаду III класу, станом на січень 2021 року його зарплата становила 168,400 доларів США (§5314 Виконавчого табелю).

За ідентичною процедурою призначають одинадцять Помічників Генерального прокурора (Associate Attorney General), які допомагають Генеральному прокурору у виконанні його обов'язків (стаття 506 Кодексу). Наприклад, у 2018 році було призначено Помічників Генерального прокурора із кримінальної, цивільної, податкової та антимонопольної галузей права⁸. Генеральний прокурор може призначити Помічника виконувати обов'язки генерального прокурора, якщо цього не можуть зробити Перший заступник, Заступник Генерального прокурора чи Генеральний соліситор (стаття 508).

---

⁴ Кодекс Сполучених Штатів Америки. (United States Code). URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2021-title28/html/USCODE-2021-title28-partII.htm>

⁵ Таблиця заробітних плат (Salary Schedule). URL: <https://www.opm.gov/policy-data-oversight/pay-leave/salaries-wages/salary-tables/pdf/2021/EX.pdf>

⁶ Виконавчий табель (Executive Schedule). URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/5/5313>

⁷ Таблиця заробітних плат (Salary Schedule). URL: <https://www.opm.gov/policy-data-oversight/pay-leave/salaries-wages/salary-tables/pdf/2021/EX.pdf>

⁸ Розпорядження № 13844 «Про створення робочої групи щодо злочинів проти ринку та прав споживачів № 13844 (Establishment of the Task Force on Market Integrity and Consumer Fraud). URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2021-title28/html/USCODE-2021-title28-partII.htm>

Заробітна плата Помічника визначається Виконавчим табелем (Executive Schedule). Оскільки він займає посаду III класу, станом на січень 2021 року його зарплата становила 168,400 доларів США⁹ (§5314 Виконавчого таблицю).

Окремо передбачена посада Помічника Генерального прокурора з адміністративних питань. Його призначає Генеральний прокурор за схваленням Президента. Водночас, ця посада належить до конкурсної. Помічник Генерального прокурора з адміністративних питань є головним фінансовим директором Департаменту юстиції (стаття 507 Кодексу Сполучених Штатів Америки¹⁰). Річний оклад спеціального Помічника встановлює Генеральний прокурор (стаття 515 Кодексу).

На рівні штатів Президент призначає на чотири роки, за погодженням із Сенатом, прокурорів Сполучених Штатів для кожного судового округу. Після закінчення терміну повноважень прокурор Сполучених Штатів продовжує виконувати обов'язки, доки не буде призначений його наступник. Кожен прокурор Сполучених Штатів може бути звільнений Президентом (стаття 541 Кодексу).

Генеральний прокурор може призначити одного або кількох помічників прокурора Сполучених Штатів у будь-якому окрузі, якщо цього вимагають суспільні інтереси. Кожен помічник прокурора Сполучених Штатів може бути звільнений Генеральним прокурором (стаття 542 Кодексу).

Загальна шкала заробітної плати (GS)¹¹ містить п'ять посад федерального прокурора, по одній у кожному класі від GS-11 до GS-15. Перший ступінь вакансії GS-11 зарезервований для кандидатів початкового рівня з нещодавно отриманою юридичною освітою – 55 756 доларів США станом на 2021 рік. Особи, які мають досвід роботи від одного року у сфері права, належать до GS-12 і на початку отримують приблизно 66 829 доларів США. Особи, які мають досвід роботи від двох років, належать до рангу GS-13 та отримують приблизно 79 468 доларів США.

Далі просування по рангах залежить від стажу на конкретній посаді:

GS-11 до GS-12 – 6 місяців;

GS-12 до GS-13 – 6 місяців, якщо особу було прийнято на роботу на рівні GS-12; якщо ні – рік;

GS-13 до GS-14 – 1 рік;

GS-14 до GS-15 – 18 місяців (можна прискорити до 12 місяців, залежно від продуктивності праці¹²).

⁹ Таблиця заробітних плат (Salary Schedule). URL: <https://www.opm.gov/policy-data-oversight/pay-leave/salaries-wages/salary-tables/pdf/2021/EX.pdf>

¹⁰ Кодекс Сполучених Штатів Америки (United States Code). URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2021-title28/html/USCODE-2021-title28-partII.htm>

¹¹ Загальна шкала заробітної плати (Official General Schedule Base). URL: <https://www.federalpay.org/resources/pdf/locality/gs-payscale-2023-base-table.pdf>

¹² Юристи початкового рівня (програма з відзнакою) і досвідчені адвокати – зарплата адвокатів, просування по службі та переваги (Entry-level (honors program) and experienced attorneys - attorney salaries, promotions, benefits). URL: <https://www.justice.gov/legal-careers/attorney-salaries-promotions-and-benefits>

Заробітна плата прокурорів Сполучених Штатів визначається також округом¹³. Кожний клас має базову ставку заробітної плати, яка коригується відповідно до географічних відмінностей. Згідно з Локальними таблицями оплати праці¹⁴ у 2021 році прокурори в Атланті отримували додатково 22,16 % місцевої заробітної плати, а прокурори в Бостоні – додатково 29,1 %.

Коли федеральний прокурор досягає класу GS-15, він може отримувати підвищення зарплати кожні один – три роки, продемонструвавши прийнятну продуктивність і перейшовши на наступний клас.

Німеччина.

У Німеччині органи прокуратури функціонують при загальних судах усіх рівнів. Відповідно до § 148 GVG (Gerichtsverfassungsgesetz – Закон про судоустрій, далі – GVG) Федеральний прокурор і прокурори є державними службовцями. Питання надання статусу державних службовців прокурорам земельних прокуратур GVG залишає на розсуд кожної із земель (Löwe-Rosenberg, Franke § 148 GVG Rn. 2.).

Проте, Федеральний Конституційний суд вказав, що прокурори є державними службовцями, тому усі землі визначили статус прокурора як державного службовця (BVerfGE 32, 199 (216) = NJW 1972, 25 (26)). Просування по службі також регулюється по-різному у відповідних землях.

Федеральна тарифна сітка R (Bundesbesoldungsordnung R (Anlage III des Bundesbesoldungsgesetzes – Федеральний закон про заробітну плату, далі – BBesG)) містить розряди від R 1 до R 10 для суддів і прокурорів. Рівень та структура заробітної плати в деяких випадках різняться в різних землях, оскільки в рамках реформи федералізму в 2006 році законодавство про заробітну плату їхніх працівників було передано на рівень земель. Відтоді Федеральний закон про заробітну плату застосовується лише до федеральних суддів та Федеральної прокуратури. Однак, відповідно до § 86 BBesG він також застосовується до земель, «якщо не передбачено інше». Доки земля не прийняла власного закону про оплату праці, до оплати праці суддів і прокурорів у цій землі продовжує застосовуватися Федеральний закон про оплату праці.

Оплата праці ґрунтується на так званому принципі аліментарності як основоположному принципі державної служби відповідно до статті 33 (5) Основного закону. *Стаж роботи, набутий відповідно до вимог, відіграє певну роль у розмірі заробітної плати, так само як і премії та надбавки за вислугу років* (Werres/Voewe, Beamtenrecht, 2. Auflage 2010, S. 152.).

Оплата праці федеральних державних службовців і суддів регулюється Законами про федеральну державну службу та про оплату праці федеральних державних службовців та суддів. Визначаються різні посади, оплата яких поділяється на категорії: «Винагорода А», «Винагорода В», «Винагорода С і W» та «Винагорода R».

¹³ Таблиця оплати праці федеральних прокурорів (The Pay Scale of Federal Prosecutors). URL: <https://work.chron.com/pay-scale-federal-prosecutors-14713.html>

¹⁴ Локальні таблиці оплати праці (Locality Pay Tables). URL: <https://www.opm.gov/policy-data-oversight/pay-leave/salaries-wages/2021/general-schedule/>

Посадовий оклад прокурорів (як і суддів) поділяється на 10 тарифних розрядів. У межах тарифних розрядів базовий посадовий оклад варіюється в межах від 3 971,66 євро для класу R1 до 13 193,93 євро для класу R10. Оплата праці також залежить від стажу роботи. У класах оплати праці R1 та R2 існує 8 рівнів стажу. Класифікація за рівнем стажу може призвести до збільшення базової заробітної плати від 9 % до 62 %.

Базові ставки заробітної плати державних службовців поділяються на 16 класів оплати праці, які варіюються від базового окладу в розмірі 2065,59 євро для класу A1 до 5760,97 євро для класу A16. У межах відповідного тарифного розряду заробітна плата знову ж таки класифікується за рівнями стажу. Класифікація за рівнями стажу призводить до збільшення базової заробітної плати від 2,3 % до 26,8 %. Крім того, існує 11 класів оплати праці В для так званих «вищих посадових осіб». Не існує ніякої класифікації за рівнями стажу в межах цих тарифних розрядів. Натомість оплата праці, починаючи з класу В3, здійснюється у формі фіксованого посадового окладу.

Табл. 1

Заробітна плата прокурора в Німеччині (євро на місяць)¹⁵

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
R-1	3389	3543	3625	3834	4044	4253	4463	4673	4882	5092	5301	5511
R-2			4126	4336	4545	4755	4965	5174	5384	5593	5803	6013
R-3	6615											
R-4	7002											
R-5	7446											
R-6	7866											
R-7	8275											
R-8	8700											
R-9	9229											
R-10	11337											

Як зазначалося, у ході реформи федеральної системи в 2006 році юрисдикція щодо оплати праці державних службовців і суддів, якщо вони працюють на землі, була передана до земель. Із цієї причини заробітна плата суддів, прокурорів та інших державних службовців судової системи та органів прокуратури земель регулюється схемами оплати праці земель. Це призводить до значних відмінностей в оплаті праці між землями. Якщо, наприклад, базова заробітна плата судді або прокурора в Гамбурзі становить 4235,14 євро, то в Саарі – лише 3347,59 євро.

Заробітна плата державних службовців та суддів складається із таких компонентів:

- базовий оклад;
- сімейна надбавка;
- доплати та компенсації;
- оплата праці за кордоном;
- внески на формування капіталу.

¹⁵ URL: <https://pravo.org.ua/3-prokuratura-po-nimetsky>

Крім того, судді та прокурори, а також державні службовці органів судової влади та прокуратури мають право на такі пільги:

- 30 днів відпустки на рік;
- оплата витрат на проїзд;
- допомога на медичне страхування у вигляді субсидії на приватне медичне страхування та оплата лікарняних;
- пенсійна виплата у разі втрати працездатності;
- пенсія за віком;
- допомога на утриманців у разі втрати годувальника;
- допомога в разі нещасного випадку;
- спеціальна відпустка зі збереженням заробітної плати для підвищення кваліфікації тощо;
- спеціальна відпустка без збереження заробітної плати з особистих причин тощо;
- підтримка безперервного професійного розвитку.

Розмір вищезазначених пільг і можлива виплата додаткових пільг, наприклад, різдвяної премії, відпускних або надбавки на транспортні витрати варіюється залежно від землі й регулюється відповідним земельним законодавством.

Франція.

Працівники прокуратури є державними службовцями, на яких поширюються правила проходження державної служби. Ці службові правила визначені Наказом № 58-1270 від 22 грудня 1958 року, який встановлює «службовий регламент судової влади».

Деякі положення службового регламенту є спільними для суддів і прокурорів, деякі – відмінними.

Положення про проходження служби в органах судової влади визначають розвиток кар'єри суддів і прокурорів із моменту їх першого призначення на посаду до виходу у відставку.

Кар'єра складається із двох класів: для прокуратури другий клас – це посада заступника прокурора; перший клас – посада головного прокурора, помічника прокурора, заступника прокурора суду першої інстанції; помічника генерального прокурора в Касаційному суді. Кар'єра може бути продовжена шляхом призначення на посаду «hors hiérarchie» (вищу за вищезазначені класи).

Перехід із другого до першого класу вимагає семирічного стажу роботи, у тому числі щонайменше п'яти років на посаді судді або прокурора в суді або в центральному апараті міністерства юстиції.

Перехід із другого до першого класу відбувається на основі оцінки заслуг суддів або прокурорів, яка організовується в рамках процедури «просування по службі».

Заробітна плата, яку отримують прокурори, складається з базової заробітної плати (та надбавок, пропорційних цій заробітній платі) і різних премій, що залежать від певних умов. Базовий оклад залежить від посади прокурора на кар'єрних «сходах», визначених службовими інструкціями; відповідне підвищення окладу залежить від стажу роботи.

Декрет № 2003-1284 від 26 грудня 2003 року про режим оплати праці суддів і прокурорів судової влади передбачає «гнучку надбавку», яка призначається «на основі внеску судді або прокурора в належне функціонування судової установи». Середній розмір гнучкої премії становить приблизно 15 % для суддів або прокурорів Касаційного суду і приблизно 10 % для інших суддів або прокурорів судової системи.

Заробітна плата залежить від класу та ступеню, на якому перебуває особа. Другий клас складається із п'яти ступенів, при цьому передбачено, що просування від одного ступеня до іншого здійснюється на основі шкали посадових окладів. Перехід з одного ступеня на інший здійснюється на основі вислуги років. Перший клас складається з восьми ступенів, і просування від одного ступеня до іншого також базується на вислугі років, за винятком восьмого ступеня. Із тарифною сіткою можна ознайомитися на сайті Міністерства юстиції: <http://www.enm.justice.fr/sites/default/files/rub-devenir-magistrat/grille-indiciaire-magistrats.pdf>

На додаток до «основної заробітної плати» працівники судової системи отримують «індивідуальну змінну надбавку», яка призначається на основі «заслуг», і в середньому дорівнює 11,5 % від їхньої заробітної плати (із максимальним розміром 16.5 %).

До цієї винагороди можуть додаватися різні премії та надбавки:

- надбавка за чергування (максимум до 736 євро на місяць);
- надбавка за понаднормову роботу;
- надбавка за посади з низьким попитом (Корсика),
- премії для голів та прокурорів дванадцяти найбільших судів Франції.

Італія.

Прокурори належать до судової влади і мають статус суддів (різниця між ними полягає лише у функціях); немає найвищого прокурора як вищого конституційного органу, хоча існує вищий рівень організації системи прокуратури і багато прокуратур, кожна з яких має власну територіальну юрисдикцію.

Оскільки судова влада складається як із суддів, так і з прокурорів, стаття 102 Конституції Італії поширюється і на прокурорів, тому їхні повноваження та діяльність регулюються законами про судову систему (здебільшого Королівським декретом № 12/1941 і Законом № 250/2005).

Прокурори підпорядковуються самоврядному органу – Вищій раді юстиції, яка відповідає за прийняття на роботу, призначення і переведення, просування по службі та застосування дисциплінарних заходів (стаття 105 Конституції). Міністр юстиції має право ініціювати дисциплінарні стягнення (стаття 107 Конституції).

Працівники прокуратури є державними службовцями. Подібні правила застосовуються до державних адвокатів, військовослужбовців і співробітників державних правоохоронних органів, кар'єрних дипломатичних працівників і працівників префектур. Також необхідно зазначити, що не існує окремого бюджету для фінансування прокуратури. Бюджет Міністерства юстиції

передбачає фінансування судової системи в цілому (офіси, заробітна плата тощо).

Чинна система оплати праці прокурорів не залежить від фактично виконуваних функцій, а базується на автоматичному підвищенні заробітної плати. Система поступового підвищення заробітної плати, визначена Законом № 425 від 1984 року, передбачає розвиток у межах кожної кваліфікації і складається з восьми дворічних класів, які розраховуються на основі початкової кваліфікаційної заробітної плати та послідовних дворічних надбавок у розмірі 2,50 %. Ріст заробітної плати пов'язаний не з отриманою кваліфікацією, а з досягненням дворічних класів оплати праці, а згодом і 2,50 % надбавок. Таким чином, для того, щоб отримати винагороду, прокурор повинен обов'язково пройти через класи заробітної плати, які складають економічний «квант», нарахований за попередню кваліфікацію. Закон № 27 від 1981 року про внесення змін до Закону № 97/1979 прив'язав оплату праці прокурорів (суддів) до механізму оплати праці державних службовців, встановивши, що заробітна плата працівників судової системи коригується кожні три роки у відсотковому відношенні, що дорівнює середньому підвищенню, отриманому за попередні три роки іншими категоріями державних службовців за статтями оплати праці, розрахованими ІСТАТ з метою розробки договірних індексів оплати праці, у тому числі спеціальної надбавки до заробітної плати. Закон № 27/1981 також встановив щомісячну надбавку, яка коригується кожні три роки одночасно з коригуванням заробітної плати.

Нідерланди.

Для працівників прокуратури застосовується загальна система оплати праці державних службовців, яка включає шкалу посадових окладів (12 рівнів (категорій) для державних службовців судової системи) та щорічне підвищення за умови ефективної роботи.

Оплата праці прокурорів визначена у статті 7 Закону «Про статус працівників суду і правоохоронних органів». Так, згідно з частиною другою статті 7 Закону є такі категорії прокурорів:

категорія 1: прокурор Верховного Суду;

категорія 2: заступник прокурора Верховного Суду;

категорія 3: генеральний прокурор, член Ради генеральних прокурорів; головний прокурор окружних прокуратур Амстердама, Гааги і Роттердама; головний прокурор національної прокуратури; головний прокурор функціональної прокуратури;

категорія 4: головний прокурор районної прокуратури в Арнемі, Бреді, Хертогенбосі, Гронінгені, Гарлемі, Маастрихті, Утрехті та Зволле-Лелістаді;

категорія 5: головний прокурор; головний прокурор в інших прокуратурах;

категорія 6: виконуючий обов'язки головного прокурора; заступник головного прокурора районної прокуратури Роттердама; заступник головного прокурора національної прокуратури; заступник головного прокурора функціональної прокуратури;

категорія 7: старший радник у суді; заступник генерального прокурора; заступник головного прокурора в інших прокуратурах; старший прокурор А;
категорія 8: радник у суді; старший прокурор;
категорія 9: прокурор;
категорія 10: заступник прокурора;
категорія 11: судовий аудитор;
категорія 12: стажист судового органу.

Розміри посадових окладів визначаються відповідно до класифікації прокурорів.

Фінляндія.

У Фінляндії прокурори є державними службовцями і підпадають під дію Закону про державних службовців (750/1994). На них також поширюється дія положень Закону про прокуратуру (439/2011). На відміну від судді, прокурор може бути звільнений за певних умов.

Прокурори працюють за двома рівнями складності. Просування на вищий рівень здійснюється на підставі рішення про призначення. Крім того, прокурор може бути призначений головним або спеціальним прокурором. Головні та спеціальні прокурори отримують вищу заробітну плату і є спеціальними фахівцями в певній галузі права (прокурор із фінансових злочинів, прокурор з питань боротьби з наркозлочинністю та організованою злочинністю, прокурор з питань боротьби зі злочинами проти жінок та дітей, прокурор з питань боротьби з комп'ютерними злочинами).

Система оплати праці прокурорів базується на рівні складності та компоненті досвіду, який становить не більше 16 % від базової суми для рівня складності. Прокурор може отримати надбавку за вислугу років, відпрацювавши 23 роки. Прокурорам також виплачуються доплати (як компонент результативності) на основі щорічного оцінювання. Максимальний розмір надбавки становить 36 % від базової суми за рівень складності (у середньому виплачується 15–16%).

Іспанія.

Згідно зі статтею 124 Конституції Іспанії на прокуратуру покладено функції сприяння здійсненню правосуддя в захисті законності, прав громадян і суспільних інтересів, захищених законом, загальний захист інтересів суспільства в судах. Державна прокуратура вважається автономною установою, яка, хоча й інтегрована в судову систему, діє через власні органи (органічна автономія) і не залежить від Генеральної ради суддів (функціональна автономія). Стаття 1 Закону про державну прокуратуру (Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal) № 50/1981 від 30 грудня відтворює текст статті 124 Конституції Іспанії, яка також встановлює, що прокурор здійснює свої функції відповідно до принципів єдності дій та ієрархічної залежності, а також, у всіх випадках, відповідно до принципів законності та неупередженості. Це ж формулювання можна знайти у статті 541.1 Органічного закону про судову владу (Ley Orgánica del Poder Judicial).

Працівники прокуратури є державними службовцями. У розділі 34 Основного закону передбачено три категорії прокурорів, які утворюють єдиний ієрархічно організований орган:

- *Категорія 1*: прокурори відділень Верховного суду, на рівні із суддями Верховного суду; заступник Головного прокурора Верховного суду та головний прокурор Технічного секретаріату та ін. – усього 12 посад;

- *Категорія 2*: головні обласні та головні провінційні прокурори;

- *Категорія 3*: прокурори.

Отже, існує три категорії прокурорів, які відповідають категоріям суддів: перша (*Fiscales del Tribunal Supremo*) – судді Верховного Суду; друга (*Magistrados*) – старші судді; третя (*Jueces*) – судді.

Кожна категорія надає доступ до різних посад, як це детально описано в розділах 34–41 Основного закону.

Посади у прокуратурі збройних сил заповнюються відповідно до положень конституційного закону «Про юрисдикцію та організацію Воєнної судової влади».

Існує уніфікація рангів (категорій), заробітної плати та почесних звань представників судової системи, як це передбачено в розділах 51–53 Основного закону. Система оплати праці викладена в LOPJ, зокрема у статтях 402-404bis, і визначена в Законі № 15/2003 від 26 травня про систему оплати праці суддів і прокурорів.

У будь-якому випадку, винагорода прокурорів зазвичай складається із фіксованої частини, яка поділяється на базову та додаткову. Своєю чергою, базова винагорода складається з посадового окладу та надбавки за вислугу років, а додаткова винагорода включає надбавку за призначення та спеціальну надбавку.

Польща.

У цій країні відсутні класні чини і ранги у прокурорів. Правовий статус, організація і принципи діяльності прокуратури визначено в Законі «Про прокуратуру» (2016)¹⁶. Прокуратуру очолює Генеральний прокурор, який одночасно є Міністром юстиції. До системи прокуратури входять: Національна прокуратура, регіональні, окружні та районні прокуратури; відділ прокуратури, що функціонує в рамках Інституту національної пам'яті – Комісії з питань кримінального переслідування злочинів проти польського народу (IPN). Новим польським законом про прокуратуру скорочений термін роботи на окремих рівнях прокуратури, який передбачає можливість професійного росту прокурорських працівників, що повинно сприяти просуванню молодих, здібних і «динамічних» прокурорів¹⁷.

Критерії призначення на посаду прокурора в Національній прокуратурі, прокурора в регіональній прокуратурі та прокурора в окружній прокуратурі досить нечіткі (§ 1, § 2 і § 3 статті 76 Закону відповідно) та встановлюють лише

¹⁶ Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz.U., poz. 177). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/i>

¹⁷ Марчук М. І. Прокуратура в Республіці Польща: аналіз правових змін. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/65.pdf>

мінімальні вимоги щодо строку служби на посадах прокурора, судді або інших посадах, що дають доступ до посад прокурорів вищого рівня.

На прокурорів в оплаті праці розповсюджується положення про державних службовців¹⁸. У законі про прокуратуру йдеться лише про доплати за вислугу років та ювілейні премії: від 100 % (за 20 років) до 400 % (за 45 років).

Боснія і Герцеговина.

Розміри базової місячної заробітної плати для кожної категорії суддів і прокурорів визначені Законом «Про заробітну плату та інші компенсації в судових та прокурорських установах».

Прокурори мають право на:

- щорічну оплачувану відпустку;
- відпустку з релігійних причин;
- позачергову оплачувану відпустку;
- компенсацію при виході на пенсію;
- медичне страхування та лікарняні;
- пенсійне страхування та страхування на випадок інвалідності;
- компенсацію витрат на проїзд;
- компенсацію витрат на освіту.

У ***Республіці Хорватія*** порядок визначення заробітної плати суддів, прокурорів регулюється Законом «Про оплату праці суддів та інших посадових осіб судової системи», відповідно до положень якого посадовий оклад суддів, прокурорів та заступників прокурорів визначається шляхом множення коефіцієнта, встановленого для відповідної категорії працівників суду, на посадовий оклад судді та інших працівників суду (4 443 958 хорватських крон брутто) і збільшується на 0,5 % за кожний рік роботи – до 20 %. Працівники прокуратури є державними службовцями. До них застосовуються правила вислуги років та коефіцієнти складності посад.

В ***Угорщині*** оплата праці прокурорів регулюється Законом CLXIV (2011 року) про правовий статус Генерального прокурора, прокурорів та інших працівників прокуратури та проходження публічної служби (статті 58–78). Прокурори мають право на базову заробітну плату (основну винагороду) та інші види доплат, пільг і надбавок до заробітної плати. Прокурори, наприклад, можуть мати надбавки за почесне звання (почесні прокурори загальних судів, почесні прокурори вищих судів, почесні прокурори Верховного Суду).

У ***Словенії*** є Офіс державного Генерального прокурора, який також називається Верховною державною прокуратурою, одне Спеціалізоване управління прокуратури та 11 районних державних прокуратур. У кожній прокуратурі є деякі державні прокурори з вищим рангом, як правило, це керівник прокуратури та його /її заступник. Прокурори, що здійснюють функцію державного обвинувачення, мають різні звання, а саме: місцевий, районний, вищий та верховний державний прокурор. Згідно з положенням

¹⁸ Pracownicy urzędów państwowych. Dz.U.2020.537 t.j. z dnia 2020.03.27. URL: <https://przepisy.gofin.pl/>

державні прокурори мають такий само статус, що й судді, із погляду прав та обов'язків, що виникають із трудових відносин із державою

Заробітна плата прокурора визначається на тих самих підставах, із такими самими надбавками і в такому самому порядку, як і посадовий оклад судді відповідного рівня (стаття 49 Закону про прокуратуру Словенії¹⁹). Законодавством Словенії встановлено залежність посадового окладу суддів та прокурорів від розряду посади.

Словаччина.

Відповідно до статей 94–113 Закону Словаччини про прокурорську діяльність²⁰ функціональний оклад прокурора складається з:

- а) основної заробітної плати прокурора,
- б) функціонального доповнення,
- в) спеціальної надбавки за виконання обов'язків директора або заступника директора Юридичної академії.

Основною заробітною платою прокурора Генеральної прокуратури є заробітна плата, яка відповідає заробітній платі судді Верховного суду Словацької Республіки, встановленій спеціальним законом.

Середня заробітна плата прокурора – це заробітна плата прокурора, віднесеного до 4-го посадового ступеню I групи посадового окладу (частина друга статті 96), яка відповідає середньому заробітку судді, встановленому спеціальним законом.

Функціональна доплата за посаду:

- першому заступнику Генерального прокурора у розмірі 30 %;
- заступникам Генерального прокурора та Спеціальному прокурору у розмірі 25 %.
- начальнику відділу Генеральної прокуратури та заступнику спеціального прокурора у розмірі 20 %.
- заступнику начальника відділу Генеральної прокуратури, начальнику департаменту Генеральної прокуратури та прокурору області у розмірі 15 %.
- заступнику директора Генеральної прокуратури та заступнику прокурора області у розмірі 10 %.
- начальнику Департаменту Генеральної прокуратури у розмірі 8 %.
- начальнику відділу прокуратури області у розмірі 5 %.
- прокурору району прокуратури із кількістю до 10 прокурорів у розмірі 8 %, із кількістю понад 10 прокурорів – 10 %.

Законодавством Словаччини не встановлено класних чинів для працівників прокуратури, однак передбачена велика кількість функціональних та спеціальних надбавок залежно від стажу роботи, специфіки роботи та можливого замісництва прокурорів вищого рівня.

Класні чини, ранги, спеціальні звання, врегульовані в законодавстві окремих пострадянських держав

¹⁹ Zakon o državnem tožilstvu (pisrs.si). URL: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5812>

²⁰ 154/2001 Z.z. - Zákon o prokurátoroch a právnych ča. URL: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/154/20160101>

Згідно із законом про прокуратуру *Вірменії* (2017 р.)²¹ застосовується 10 класних чинів: радників; державних радників першого–третього ступенів (стаття 44), із відповідністю класних чинів посадам в органах прокуратури. Найвищі класні чини присуджуються Президентом Республіки, всі інші – Генеральним прокурором. Класні чини присуджуються прокурорам одноособово довічно, їх наявність дає підстави для відповідних доплат.

Прокурором у *Казахстані* є громадянин, який перебуває на службі в системі органів прокуратури, має класний чин або військове звання офіцерського складу (стаття 44 Закону про прокуратуру (2022 р.)²²). Перелік таких класних чинів та спеціальних звань затверджується Президентом Республіки (окрім радників, державних радників – юристів 1–3 класу). Аналогічні підходи в *Узбекистані*²³, *Азербайджані*²⁴, *Таджикистані*²⁵ та деяких інших державах пострадянського простору. Оплата праці працівників прокуратури *Грузії* здійснюється відповідно до законів про публічну службу; про оплату праці в публічній установі (Закон про прокуратуру, стаття 81²⁶). У цій країні прокурорам можуть присвоюватися спеціальні звання: за посади, кваліфікацію, трудовий стаж, зразкове виконання покладених обов’язків і особливі заслуги (стаття 83) і, відповідно, призначатися доплата за них. Порядок присвоєння спеціальних звань регулюється Законом Грузії «Про державні спеціальні звання»²⁷: середні, старші, вищі звання – від молодшого юриста до головного державного радника юстиції.

Розміри доплат за класні чини і спеціальні звання встановлюються зазвичай Урядами держав.

Водночас, у Молдові, країнах Балтії відмовилися від класних чинів і спеціальних звань. Так, у *Молдові* діє Закон про прокуратуру²⁸ та Закон про спеціалізовані прокуратури²⁹. Оплата праці здійснюється за рахунок коштів прокуратури на умовах спеціального законодавства, зокрема щодо оплати праці суддів і прокурорів³⁰. Система посадових окладів прокурорів встановлюється з урахуванням посад прокурора і залежить від вислуги років. Надбавка встановлюється за виконання управлінських функцій: від 7 % для заступника прокурора міста – до 20 % для посади Генерального прокурора (стаття 5-2). Щодо форменого одягу зазначається, що на судових засіданнях прокурор має бути в мантиї (стаття 16 закону про прокуратуру).

У Законі про прокуратуру *Литви* зазначається, що для обчислення заробітної плати прокурорів застосовується базовий розмір посадового окладу, який затверджується Сеймом відповідно до положень Закону про

²¹URL: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=5947&lang=rus#7>

²² URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2200000155>

²³ URL: <https://lex.uz/acts/33203>

²⁴ URL: <https://continent-online.com/>

²⁵ URL: <https://www.prokuratura.tj/>

²⁶ URL: <https://matsne.gov.ge/>

²⁷ URL: <https://matsne.gov.ge/>

²⁸ URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id

²⁹ URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133648&lang=ro

³⁰ LEGE Nr. LP328/2013 din 23.12.2013 privind salarizarea judecătorilor și procurorilor. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/94350.pdf>

винагороду державних політиків і державних службовців Литовської Республіки. Заробітна плата прокурорів складається із: посадового окладу; доплати за стаж роботи; премії; оплати роботи у вихідні та святкові дні, нічної та надурочної роботи (стаття 49³¹). У законі про прокуратуру *Латвії* не згадується оплата праці прокурорів³². Водночас, зазначається, що прокурори при виконанні своїх обов'язків у суді та в інших випадках, передбачених Положенням про порядок носіння форменого одягу та нагрудного знаку прокурора, носять мантию з прикріпленим нагрудним знаком.

Закон про прокуратуру *Естонії*³³ встановлює принципи оплати праці (§ 22) за категорією посад: Генеральний прокурор – 8 розряд посадового окладу, помічник прокурора – перший розряд (розряди передбачені законом про державну службу).

Висновки.

У державах континентальної системи права загальним нормативно-правовим підходом до регулювання статусу прокуратури є закріплення норм щодо структури, функцій, повноважень тощо у спеціальних (органічних) законах інституціонального характеру про прокуратуру. Питання оплати праці зазвичай регулюються підзаконними нормативно-правовими актами глави держави, уряду, органів прокурорського самоврядування.

Попри особливості історії становлення і розвитку прокуратури в європейських державах та різноманіття сучасних моделей організації прокуратури в Європі, правовий статус прокурорів прив'язується до сфери правосуддя (а не виконавчої гілки влади). У більшості країн Європи профільними законами передбачено багато в чому спільні підходи до врегулювання статусу суддів і прокурорів: єдині кваліфікаційні вимоги для обіймання посад; взаємозарахування складених кваліфікаційних іспитів судді, прокурора, адвоката, юриста-науковця; подібні підстави дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень; заохочування переходу із професії в професію між цими юридичними професіями; єдині тарифи та стимулювання оплати праці; єдина форма одягу для судових засідань (мантия) тощо.

Основним меседжем є те, що прокурори як представники державної служби зобов'язані усвідомлювати демократичні ідеали та дотримуватися норм професійної етики. Підвищення їх на посаді має ґрунтуватися на об'єктивних чинниках, зокрема, на професійній кваліфікації, здібностях, моральних якостях і досвіді, а відповідне рішення приймається згідно зі справедливими та неупередженими процедурами.

Проаналізоване спеціалізоване законодавство зарубіжних країн (закони про прокуратуру) не містить вказівок на класні чини / ранги / звання або інші знаки розрізнення прокурорів на кшталт «радників юстиції» (окрім деяких пострадянських держав, таких як Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Таджикистан, Узбекистан). Адміністративні посади прокурорів (окружний,

³¹ URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3EB53577EFCA/asr>

³² URL: <https://www.prokuratura.lv/>

³³ URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12749278>

міський, заступник, помічник, радник тощо) зазвичай об'єднуються в категорії (класи) у розумінні звань кар'єрної служби – «прокурор», «старший прокурор», «вищий прокурор» (клас 1–3 або категорія А, В, С) і порівнюються із рангами (розрядами) державних службовців. Водночас, законодавство про оплату праці більшості країн передбачає систему оплати праці прокурорів, яка враховує кваліфікацію, рівень складності виконуваної роботи, вислугу років, результативність, займану посаду тощо. У зв'язку з цим у цих країнах запроваджено багаторівневі шкали посадових окладів, надбавок, премій тощо. При цьому, заробітна плата прокурора залежить від категорії посади державного службовця.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

При підготовці матеріалів використано інформацію із бази ECPRD. Відповідні матеріали не призначені для користування у власних наукових дослідженнях.

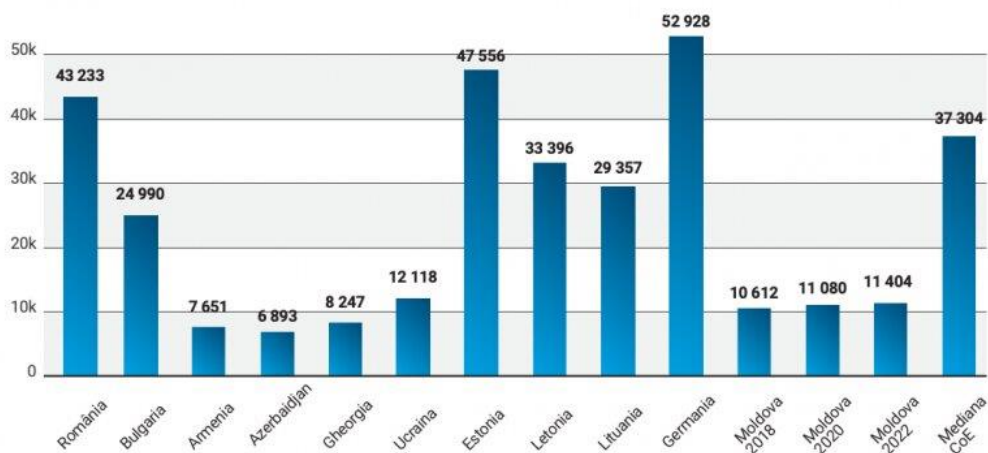
**Узагальнення
результатів аналізу законодавства зарубіжних країн щодо наявності класних чинів / рангів / звань або інших знаків розрізнення прокурорів і доплат за них**

№ з/п	Країна	Наявність класних чинів/рангів/звань	Доплати за класні чини, спеціальні звання	Примітка
1.	США	–	за вислугу років, за рішенням штату (з огляду на географічні особливості розташування)	посади класифікуються за класами відповідно до способу вступу на посаду, функцій, закріплених за посадою обов'язків
2.	Німеччина	–	фіксовані, залежно від визначеного рівня стажу	прокурори прирівняні до суддів; оплата праці – у межах рангів державних службовців
3.	Франція	–	залежить від класу державної служби	прокурори прирівняні до суддів; поширюються правила проходження державної служби
4..	Італія	–	фіксована щомісячна надбавка в межах класу заробітної плати	прокурори прирівняні до суддів; поширюються правила проходження державної служби
5.	Нідерланди	–	у межах, визначених відповідною категорією	прокурори прирівняні до суддів; існує 12 категорій прокурорів як державних посадовців службової системи
6.	Фінляндія	–	як компонент результативності на основі щорічного оцінювання	поширюються правила проходження державної служби
7.	Іспанія	–	за вислугу років	три категорії прокурорів, які відповідають категоріям суддів;

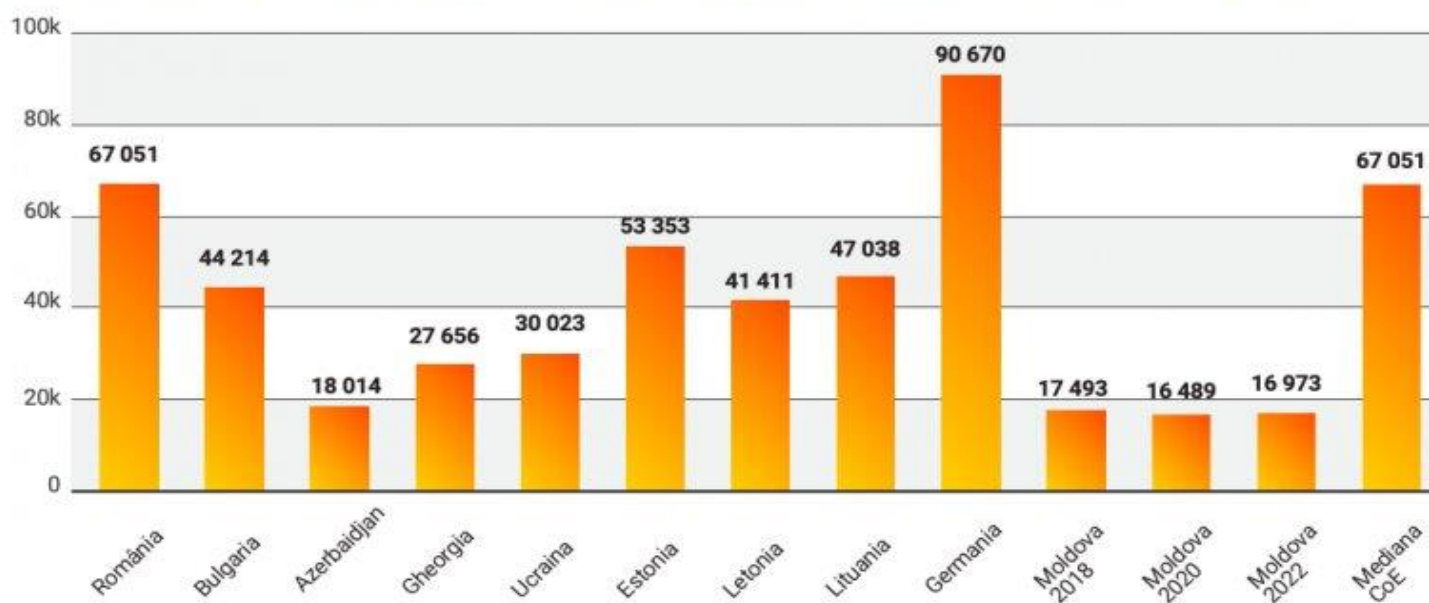
				поширюються правила проходження державної служби
8.	Польща	–	за вислугу років	поширюються правила проходження державної служби
9.	Хорватія	–	за вислугу років; складність посади	поширюються правила проходження державної служби
10.	Угорщина	–	фіксовані за вислугу років, клас посади, почесні звання	поширюються правила проходження державної служби
11.	Словенія	–	за час чергування, який перевищує повний робочий час	поширюються правила проходження державної служби; посадовий оклад суддів та прокурорів залежить від розряду посади
12.	Словаччина	–	за вислугу років, специфіку роботи та можливе заміщення прокурорів вищого рівня	поширюються правила проходження державної служби
13.	Латвія	–	за вислугу років	поширюються правила проходження державної служби; на судових засіданнях прокурор має бути в мантиї
14.	Естонія	–	за вислугу років	поширюються правила проходження державної служби
15.	Литва	–	за вислугу років	поширюються правила проходження державної служби
16.	Молдова	–	за вислугу років, виконання управлінських функцій	поширюються правила проходження державної служби; на судових засіданнях прокурор має бути в мантиї

17.	Вірменія	+	+	найвищі класні чини присуджуються Президентом Республіки, всі інші – Генеральним прокурором
18.	Грузія	+	+	спеціальні звання присвоюються за: посади, кваліфікацію, трудовий стаж, зразкове виконання покладених обов'язків і особливі заслуги
19.	Азербайджан	+	+	найвищі класні чини присуджуються Президентом Республіки, всі інші – Генеральним прокурором
20.	Таджикистан	+	+	найвищі класні чини присуджуються Президентом Республіки, всі інші – Генеральним прокурором
21.	Узбекистан	+	+	найвищі класні чини присуджуються Президентом Республіки, всі інші – Генеральним прокурором
22.	Казахстан	+	+	перелік посад органів прокуратури, яким присвоюються класні чини або військові звання, а також відповідні їм граничні класні чини або військові звання, затверджується Президентом

Tabelul nr. 9: Salariul anual al procurorilor la începutul carierei în anul 2020 (euro)

Tabelul nr. 11: Salariul anual al procurorilor din Procuratura Generală în anul 2020 (euro)

³⁴ URL: <https://nokta.md/>